

Vlado Žabot

VOLČJE NOČI (odlomek)

X

Hiša, v katero ga je privedla, ni bila farovž. Neke tuje stvari so ležale po kotih in povsod naokoli po tleh in po mizi, zaudarjalo je po umazaniji in potu in repi in zelju in po pokvarjeni hrani, da je neprijetno leglo v trebuh, ko sta vstopila in je buhnilo vanju. Nad štedilnikom so visele umazane obujke in par dolgih moških spodnjic in nekdo je bil kar na tla nagnil pepel, nato je menda pozabil zakuriti. Na drogu pod počrnelim stropom je viselo nekaj kosov črnega sajastega mesa in napihnjen svinjski mehur. Po zidovju so se bohotili veliki, mastno črnikavi madeži in kaplje, ki so se predvsem po kotih blestikale v soju luči, so bile kakor srage stare, izmučene hiše, ki skorajda ni bila več za ljudi. Pomislil je na duhove, ki se morda zalezejo v takšno... in le čudil se je lahko, kako po domače se je obnašala Jemima, ko je odrinila vrata, ko je prižgala luč in kar na tla zgrnila neko ropotijo in cunje s klopi, da je imela kam sestti.

»Slecite to,« je brezvoljno zmomljala ter očitno utrujena naslonila glavo v dlani. Precej spremenjena je bila videti. Starejša. In nekaj hladno zategnjene na obrazu jo je delalo skoraj drugo, skoraj tujo... Tudi sam je ves pobit, premražen in kar nekam olesenel hotel najprej sestti. Vendar pa se je na postelji ob steni, pod debelo, umazano odejo, po vsem sodeč, nekdo šele pravkar predramil – stari Gremlin... se je upadlega, bledega obraza počasi in mukoma skobacal na komolce... ter že naslednji hip znova omahnil na vzglavje.

»Nič se ne menite zanj,« se je omalovažujoče zmrdnila ter, kot bi jo vse skupaj predvsem utrujalo, na dolgo zavzdihnila med dlani. Tudi to, da ga je vikala, je bilo tuje in neprijetno. Gremlin ji je menda hotel ugovarjati, vendar pa je spravil iz sebe le nekakšno ječanje, ki ni ničesar pomenilo.

»Ja, no... je že prav,« ga je malomarno zavrnila, kakor da bi se ga že zdavnaj naveličala, in bi se ji več ne zdelo vredno posvečati mu kakršnokoli pozornost. Toda Gremlin je kljub temu znova zaječal ter iztegnil roko proti njej, kot bi se je hotel dotakniti – ali kot da bi nekaj prosil, pa ne bi mogel drugače.

»Morda je žejen,« mu je skušal pomagati Rafael.

»Eh, kaj bo žejen,« je odmahnila, »samo eno mu še zmeraj brodi po glavi.« Rafael ni razumel. Kajti tisto, na kar je tudi s pikrim nasmeškom namigovala, se mu ni zdelo niti najmanj verjetno. Zato je kar sam stopil do škafta ter v stari obtolčeni zajemalki ponudil revežu vodo. Toda Gremlin se je obrnil stran. Na koščenih, trdo stisnjenih ličnicah je podhrtevalo, kakor v nekakšni muki, na voščenem čelu so se med globokimi gubami blestikale srage in v le na pol priprtih, vodeno podplutih očeh je za hip poblisnilo kakor predvsem njemu, Rafaelu, namenjeno sovraštvo.

»Pa saj vam pravim, no,« je skomignila ter se spravila k štedilniku, kjer je potem vsa nejevoljna ugotavljala, da ni ničesar za naložit, pa da smrdi kot v svinjaku... Rafael si je molče slačil škofovsko opravo, kar drgetal je in prsti so bili preokorni za trakce in vozle – ki jih je potem kratko malo potrgal s sebe. Medtem je Jemima menda odšla po drva. In Gremlin je zopet na dolgo in moledujoče ječal za njo.

»Saj kmalu pride,« mu je tolažeče prikimal Rafael ter znova prestregel tisto onemoglo sovraštvo v pogledu. Takšnega ni bil videl še nikoli doslej. Bolno in vročično je seglo globoko v dušo in je bolelo... in ni iskalo tolažbe. Kar ubijalo bi najbrž, če bi moglo.

»Zašel sem, veste,« se je kljub temu potrudil Rafael, »Miklavž sem bil, pa ne vem... v tej megli človek hitro zgreši. In če ne bi prišla Jemima... Še sam ne vem, kako me je našla v tistem. Bog si ga vedi. Mislil sem že – no, ja, vsakemu je pač usojeno, a ne kraj in čas, kaj hočemo... in prav takrat mora biti prav tam. Ne gre drugače.« Pomislil je, da morda na smrt bolnemu ne bi smel tako govoriti, zato je potem raje gobezdal o snegu in mrazu in o tem, da pravzaprav ne ve, zakaj je tukaj... toda stari je še zmeraj preziral in sovražil vse, kar je izrekel, vsako besedo posebej, vsak pogled, vsako kretnjo in ni umaknil tistih zabuhlo srepečih oči, ki so morda le še komaj kaj videle.

»Že prej sem mislil stopiti do vas,« je nadaljeval Rafael, »želel sem se dogovoriti... Slišal sem... Spodaj, v gostilni so rekli... Ampak se že še pomeniva. Ko ozdravite. Ni take sile...« Vesel je bil Jemime, ki se je vrnila z drvni v naročju. Kajti Gremlinov sovražni pogled se je v hipu zmeščal v moledovanje in se je je oklenil kakor poslednje rešitve. Toda ta, Jemima... Res je bila drugačna – ravno toliko pač, da je begalo. Tudi lasje so ji nekako bolj revno, cunjasto viseli čez ramena. Vendar pa kljub vsemu očitnih podobnosti z ono, farovško, ni bilo mogoče prezreti.

»Zahvaliti se vam moram...« je tudi sam prešel na »vi«, »mislim, ne vem, kako bi, če mi ne bi pomagali. V tej megli je, kaj pa vem – če zaideš, je hudič...«

Zaman je čakal, da se bo ozrla ali karkoli rekla na to. Očitno mokra drva so se zgolj cmarila, čeprav je pihala mednje in iz rež na razpokani plošči štedilnika se je kadilo. Tudi dimnik bi najbrž bilo treba omesti. Od okna in stene mu je neprijetno mrzlo velo čez hrbet – in najraje bi se kar sam lotil štedilnika, da bi se vsaj nekoliko pogrel. Gremlina je popadel tisti suh, oster kašelj, ki se pekoč in prazen trga iz grla in reže po pljučih in zmeraj znova sili navzven in ne more miniti... Kar davil se je in ječal vmes in hlipal in hlatal, kot bi ga hotelo pobrati. Najbrž bi se moral privzdigniti v sedenje – da bi laže zadihal, da bi se mu poleglo – in popiti kak čaj ali sirup, pa tudi požirek vode bi morda malce zalegel... Toda Jemima se ni zmenila za to kašljanje. Ni ji bilo mar. Čeprav je stari že kar modrel od muke in krča, ki ga je zmeraj huje dušil. Zato se je naposled Rafael sklonil k njemu... vendar pa se je stari sunkovito okrenil stran ter se mu kot trmast otrok jel izvijati in trgati iz rok, ko ga je vsemu navkljub poskušal zvleči v sedenje.

»Pustite ga,« se je kar od štedilnika povsem mirno vmešala Jemima, »saj ne kašlja zares.« In Rafael je, čeprav nerad, čeprav v strahu, da se bo očitno zelo bolan človek kratko in malo zadušil, naposled odnehal. Ni mu preostalo drugega. Ker se je pač stari tudi sam zares na vse kriplje otepal in branil njegove pomoči.

»Ampak...« se ni mogel strinjati...

»Posteljo sem vam pripravila,« ga je prekinila in se vzravnila od štedilnika, čeprav ji, po vsem sodeč, ni uspelo zakuriti. Nato ga je meni nič tebi nič potegnila za sabo v vežo ter ga molče pospremila v nizko in ozko, vendar pa skorajda presenet-

ljivo čisto in prijetno opremljeno sobico... medtem ko je stari na ves glas hlupal in ječal za njima.

»Tukaj, pogledjte...« je prižgala luč in pokazala po sobici. Rafael je zaslutil rahlo zadrego v tej kretnji, zato jo je prijel za roko in ji pogledal naravnost v oči.

»Zahvaliti se ti moram, Jemima,« je nenadoma tudi sam v zadregi zamomljal, »danes si me rešila...« Vendar pa ženska nečesa ni razumela. Umaknila je roko. V pogledu je bilo začudenje...

»Ne vem, ne razumem vas,« je še zmeraj začudena odkimavala... »Odpočijte si,« se je zbrala nekoliko. »Pozneje pridem, če boste kaj potrebovali, ker mož, saj veste, težek je... težko je z njim...«

Kar odšla je. Ne da bi povedala, kar se je bila namenila. In Rafael je še nekaj časa bedasto buljil v tista vrata, ki so se bila zaprla za njo. In sploh ni vedel, kaj naj si misli, kako naj razume to nekakšno godljo, v kateri je, po vsem sodeč, izpadel kot butasto teslo in v kateri se je nekaj čudno pomešalo – in postajalo drugo... Sesedel se je na mehko, z zelišči nadišavljeno posteljo in se poskušal zbrati, izviti iz te zmede, v kateri je pač očitno povsem tujo žensko zamenjal za Jemimo in v kateri se je znašel, ne da bi pravzaprav vedel, kdaj in kako. Le sklepal je lahko, da ga je pač ta ženska našla med vrбами... Spomil se je, da je spraševal po Michniku, da ga je podpirala, vsaj nekaj časa, no, ko sta se vzpenjala v hrib, in da je bil vso tisto pot docela prepričan, da se z Jemimo vrača na farovž. Pravzaprav je bil ves čas skoraj docela priseben. Tudi med vrбами. Čeprav so se mu bile misli nekam čudno žmulile v slike in v nekakšno moro, ki pa se je hkrati tudi razblinjala in ni veljala povsem... Vsekakor pa je ta ženska, po vsem sodeč Greflinka, morala biti vsaj Jemimina sestra – in to na moč podobna sestra, ki se je pač kdove kako znašla med tistim vrbjem... ki pa morda tudi ni bilo tako daleč stran od vasi, kot se je zdelo. Lahko bi slišala zvonček ali, še bolj verjetno, klicanje, s katerim je pravzaprav nameraval vzdramiti pse, da bi se ravnal po njihovem laježu. In hkrati se mu je prav neprijetno vsiljevala pužina zgodba o čarovnici... In vsa tista neumnost, ki jo je poslušal v špelunki. Prav neprijetno. Pa čeprav seveda ni mogel verjeti – in pristajati na karkoli takšnega... Pa čeprav v hudiča oblečeni Michnik ni bil več tisto kot prej. Tudi Jemima ne. Ko sta norela po snegu, ki je segal vsaj do kolen in v katerem se je še sam docela upehal – in bi najbrž kar zaspal in zmrznil... če bi ne bilo te, ki očitno ni Jemima... In onadva, ga je zatiščalo, sta potemtakem še tam, med goščarami in vrbjem, izgubljena v snegu in megli – in to po njegovi, Rafaelovi krivdi, čeprav sta se na vso moč trudila, da bi ga zmedla, da bi ga imela za norca, čeprav se nista hotela niti pogovarjati in se je ves čas zdelo, da jima ni čisto nič mar, če kdajkoli pač še pridejo do vasi ali ne.

Vendar pa ju kljub temu ne bi smel takole pustiti. Vsaj sedaj, ko si je opomogel nekoliko, bi pač moral karkoli storiti – morda stopiti v vas in naprositi ljudi, da bi ju šli poiskat. Resda se je zavedal, da bi bilo težko s temi ljudmi, vsaj po tistem iz špelunke sodeč – toda kar tako bi vseeno ne smel sedeti in hkrati vedeti, da morda, tudi po njegovi krivdi, četudi neumna in lahkomišelna človeka pravkar umirata.

Ni vzdržal prav dolgo. Preveč ga je žrlo. Moral je nekaj ukreniti. Vsaj s tole žensko se je hotel posvetovati, ki je pač vedela, kje ga je bila našla... in kje bi torej po vsej verjetnosti lahko poiskali še onadva.

Zato se je namenil v vežo.

Greflin ni več kašljal.

Tudi nje ni bilo slišati...

Toda, ko je odprl vrata, ko je pogledal v kuhinjo – k postelji, je komaj verjel

lastnim očem. Ta ženska je namreč okobal sedela na Greflinu, na bolniku... ter počasi, enakomerno suvala z boki. Greflin je tiho ječal...

Rafael se je naglo umaknil. Nista ga videla.

Najraje bi se kar pobral – ven, nekam, v vas ali na farovž, v Agino špelunko – čutil je odpor do teh dveh ljudi in do vsega tega bolnega, kar sta imela med sabo. Gnusilo se mu je. Tudi vonj dišavnih zelišč, ki je napolnjeval sobico, je bil kakor nekakšna gnusno omamna izduha, ki pa se kljub vsemu nekako oklene notrine in volje in moči, da potem človek kar obsedi in čaka in pravzaprav več ne ve, kaj s samim seboj. Resda ga je še zmeraj mučilo glede Jemime in Michnika... Če bi imel suktnjo, bi se pač zagotovo odpravil ter v vasi, v špelunki poiskal pomoč. Tako pa – kratko in malo se ni mogel odločiti... kajti, če bi se pač vseeno zopet podal v mrz in sneg in meglo, bi se brez pomoči te čudne ženske nikakor ne mogel drugače kot v škofovski opravi. V samem suktnjiču in premočenih hlačah bi bilo neumno. Zagotovo ne bi prišel daleč. Zato je kakor na trnih čakal, da pač opravita v kuhinji... Legel je. Pa zopet vstal. Pa zopet hodil sem in tja po ozki sobici in se sklanjal k oknu, čeprav se ničesar ni videlo skozenj. Tudi odpreti se ga ni dalo. Predvsem sebe, svoj obraz je lahko opazoval v tistih šipah – in malce je grela, malce... ne le v obraz, ob tem pogledu v steklo in hkrati se ga je pollaščal neprijeten občutek, da pač počne nekaj, kar ni ravno najbolj na mestu. Moral bi ven, v meglo, v mrz... na pomoč človekoma, ki sta, se pravi, vsaj deloma tudi po njegovi krivdi morda ravnokar zmrzovala. Toda potem se mu je zazdelo, da tako ali tako zmeraj nekdo nekje umira – in da pri tem ni pomoči. In da mu je pravzaprav že od nekdaj bilo prijetno misliti predvsem na ženske spalnice, na ta vonj, ki je nekako pritajen in ga zares zaznaš šele iz tesne bližine. Neke rože vonjajo... kakor prijazno topla meh-koba, pritajen mik – vešča zvijača, bi rekel, prikrita draž, ki se zdi brez namena, kakor da z vso pravico zgolj je...

Nekaj je zaropotalo v kuhinji. Toda potem je znova zavladala tišina. Da je slišal le vase. In so se misli zlagoma znova privzdignile v neko lebdenje, v blestikavo migotanje kar tako – kakor da bi jim ne bilo treba nikamor skozi mrzlo meglo. Obšla ga je želja, da bi se smehljaj proti lastni podobi v oknu, da bi se nasmihal, muzal, da bi obetal, samo na videz pač, s pogledom, za šalo, z nasmeškom, ravno toliko, da bi se videlo, da bi bilo dovolj dvoumno in varno, za vsak primer, seveda – dokler bi ne bil čisto prepričan in gotov v naklonjenost... da bi smel brez strahu postati krepak in trd in srečno pokončen v nežnih, hotljivih rokah... Toliko vsega se je drenjalo v te misli, brez naglice, skoraj lenobno, toliko vsega je tiščalo v ospredje in se ni moglo izviti... Kakor da bi narahlo nabrekale, misli – in vse, kar se je okornega drenjalo v njih, se je še isti hip znova izmikalo, in jih ni bilo mogoče doseči... kakor da bi se zgrinjale v eno samo podobo nekje daleč v notrini noči, v zgolj mrtvo gravuro v nekem okroglo nabuhlem lebdenju, v katerem se ni mogoče oprijeti ničesar, v katerem se nič več ne zdi posebej pomembno ali vredno sestopanja. Vonjalo je po dimu iz sanj – po tistem, kar je uhajalo s severnim vetrom, ker ni bilo psalmov, ker ni bilo ljubezni in vere v odrešenje – ampak zgolj pojavni duh, ki je legal kot breme, na veke je legal, na prsi, da so oči le še mukoma gledale v soj in v lastno podobo, ki se je pačila v oknu – in ni premogla ničesar, kar bi lahko pomenilo rešitev. Gledal se je ter poskušal oceniti mičnost drže telesa, razkuštranih las in še zmeraj pomokanih brkov in brade, ki se nekako niso mogli posrečiti v zapeljivost, v zgolj pristrčen mik za poljub, kajti nekaj se je vseskozi galilo izmed njih in ni hotelo biti lepota in ni bilo obvladljivo – veliko bolje je bilo pač videti, če se je namulil ali si nadel izraz nekoliko zlovoljne zdolgočasnosti, neobčutljivosti, zmrdljivosti, kar mu je tudi sicer od časa do časa prihajalo samo od sebe. In za nameček je

tokrat čisto jasno začutil, da bi takrat, v sanjah, ob zvonu, moral povedati, da je tudi zlo od boga, ker drugače ne more biti. Lahko bi jim pridigal o biblijski kači kot o milosti božji... kajti: strašno mogočno bi moralo biti zlo, ki bi usmiljenje samo pripravilo v to, da kaznuje, ki bi čisto ljubezen spreminjalo v kazen, strašno mogočno, le bogu po meri – in pristavil bi še, po premolku, da so skrivnosti le namišljena veličina, namišljena moč, da so slepilo, ki vodi v norost... in da ni greh, če božaš goloto, če sanjaš dekličko sanjavih oči in če kar tako, v neki sobici, čakaš bolnikovo ženo z eno samo begavo željo, da čimprej ležeta v ljubljenje. Bolelo ga je, da žensko, ki je tako zelo podobna Jemimi, pravkar ima bolni stavec. Tudi zaradi nje, zaradi te ženske, se mu je upiralo. Ni maral misliti na to. Toda vračalo se je zmeraj znova in znova, gnusno, bolno in izprijeno hkrati, kakor vsa tista nesnaga po kotih in stenah in na ležišču, po katerem sta se ravnokar pojala. Legel je. In poskušal pozabiti. Misliti drugo... Toplo je bilo. In dišalo je. Tudi po njej, po goloti, ki se je lepila v misli, po Jemimi, ki ni hotela drugam, nikamor iz mižanja – in se je lepa in blaga in mrzla smehljala v slovo.

»Ubila ga bom...« ga je presenetila ženska – celo dotaknila se ga je, tesno k njemu je sedla in vsa razkuštrana, v sami spodnjici kakor pravkar poražena gledala mimo. Ničesar ji ni odvrnil. Zdelo se mu je, da se je drži sled tiste hudičeve maske, da je kljub vsemu ne more prikriti in da je v resnici vseeno Jemima.

»Vem, da me prezirate...«

»Jutri bom zvonil za vas,« jo je prekinil ter jo pobožal po roki, ki se je že naslednji hip kakor milosti oklenila njegove. »Zmeraj zvonim za nekoga,« se je zlagal, »čeprav tega nihče ne ve. Ampak vi boste vedeli.«

Molčala je in ga božala po zapestju...

»Zvonjenje je glasba, veste...« je začel znova – in potem ni več vedel, če bi sploh nadaljeval ali ne... nato je vseeno pristavil, da ji bo zvonil hvaležnost, čeprav se mu je tam spodaj, med vrbami, tik preden je prišla, pravzaprav zdelo, da ni težko umreti in da še sedaj ne ve, da ni čisto prepričan, če je življenje res milost, ker se namreč vsaj včasih zazdi kakor kazen.

»Še dva sta bila z mano...« je priznal.

»Pomagajte mi,« je, kot bi se pravkar vzdramila, šepetaje zaprosila.

»Morda je bila celo vaša sestra,« jo je raje preslišal. »A imate kakšno sestro?«

»Več jih imam,« je nekoliko nestrpno in kakor nerada priznala, »pravzaprav smo v Vrbju sami sorodniki. Tudi z njim sva...«

»Zelo podobna vam je bila.«

»Vsi smo si podobni.«

»Samo, ne vem...«

»Zebe me,« je vzdrhtela, nato je, še preden jo je pravzaprav uspel povabiti, že zlezla k njemu pod odejo ter se meni nič tebi nič tesno prižela obenj.

In morda mu je tudi zato potem postalo precej neprijetno... Tudi molčati je bilo neprijetno, ko se je tako tiščala k njemu in najbrž čakala, da jo poboža, da jo začne poljubljati in da kratko in malo pozabi na drugo. Niti zganil se ni. In misli na Michnika, Jemimo ter na bolnega Greflina v kuhinji so postale obtožba, ki je zatiščala v prsi kot breme ter jela zbujati odpor do te ženske, ki se mu je kljub vsemu očitno ponujala. Kakor psico jo je nenadoma čutil ob sebi. Vendar je ni mogel kar tako spoditi iz njene lastne postelje, pa tudi sam ni premogel dovolj odločnosti, da bi se še pravi čas pobral iz te hiše.

»Kako pa ste me našli tam spodaj?« je naposled kljub odporu vendarle zopet spravil iz sebe nekaj prijaznosti podobnega.

»Pustiva sedaj to...« je šepnila ter mu mehko ponujena in razkrečena položila

razgreto stegno čez pas . . . nato je, ker se še zmeraj ni zganil, pristavila, da je klical nedaleč od hiše in da je pač slišala.

»Samo pogrela bi se rada,« je mehko in slinasto nadaljevala tik ob ušesu, »tako lepo je, če je pravi moški pri hiši.«

»Prepričan sem bil, da sem v močvirju . . .« se je trudil nadaljevati pogovor, čeprav je že zopet drsala s stegnom sem in tja ter ga vsa razvneta in zadihana lizala po vratu in za ušesom, da ga je spreletaval srh.

»Kaj pa mož?« jo je poskušal umiriti. Tudi odrinil jo je nekoliko in se umaknil, vendar se ga je znova oklenila.

»Nič ne skrbi. On spi . . . Pa tudi, če ne bi. Saj ne more iz postelje,« je dihala ter se mu drgnila ob bok z razvnetim in mokrim mednožjem, kar ga je kljub odporu vseeno jelo vznemirjati.

»Še malo prej si ga jahala,« mu je ušlo nekoliko očitka in zaničljivosti hkrati, kajti tista moča, s katero se mu je drgnila ob bok, je najbrž bila od moža, od bolnika z kdove kakšno boleznijo . . .

»A, gledal si torej,« se je kakor predvsem za šalo začudila.

»Ne,« je odločno pribil.

»Veš, to, z možem . . .« je zavzdihnila, »je muka. Še zamisliti si ne moreš. Ti ne veš, kako je ženski. Ubila bi ga, ko kar naprej prosi in moleduje. In verjetno ga bom res prej ali slej, če se kmalu ne stegne. Ali pa sebe . . . Tako ne vzdržim več. Počutim se – kaj bi ti pravila . . . Počutim se . . .« Kar zahlipala je. »Oh, ko bi vedel . . .« se je trudila premagati jok, ki je silil iz nje. »Nikoli ga nisem ljubila . . . Dobro sem mu hotela . . . Zmeraj sem se trudila . . . Zmeraj sem želela . . .«

Stisnil jo je k sebi ter narahlo pobožal po laseh.

»Ti ne veš, kako je ženski . . .« ni mogla ustaviti joka, ki je kar na glas bruhal iz nje, da se je najbrž slišalo v kuhinjo. »Tega nihče ne razume . . . Nihče ne ve, kako to boli . . . Kako brez smisla, kakšno breme so dnevi in leta . . .«

»Nehaj, no . . . saj bo še slišal,« jo je miril.

»Kaj mi mar . . . Naj sliši. Naj crkne . . .«

Sprevidel je, da je nima smisla tolažiti, da bi bilo le še huje, ker bi se še bolj smilila sama sebi, zato jo je pustil jokati in je gledal v strop in poskušal potlačiti nelagodje, ki se je znova spletalo v neke zmedene misli in preganjavico. Vmes je govorila o svoji nesreči in poteptanih sanjah . . . Ni poslušal vsega. Kajti zdelo se mu je precej nepomembno, zlagano celo, nekakšno samopomilovanje, ki ga ni mogoče opravičiti in ki ne zasluži tolažbe. Pravzaprav jo je, kadar ni govorila, ko je samo hlipala in pritajeno jokala, raje in z večjim zanimanjem poslušal. Ti zateglo stisnjeni in sunkovito pretrgani glasovi so namreč kljub zlaganemu vzroku v resnici pomenili bolečino in žalost. Morda tudi prošnjo in klic na pomoč . . . In lahko bi bili glasba. Lahko bi bili duh, ki išče izraz, ki išče rešitev iz blodnje, iz neke gluhe, daljne samote in nemoči.

»Nekoč si nekje zašla,« je glasno pomislil ter takoj nato, še preden je lahko oporekala, vprašal, če morda ima kakšno pijačo pri roki – kaj ostrega bi . . . Res mu je manjkalo. Tudi za pogum. Tudi za nelagodje, ki bi se ga morda vendarle dalo nekoliko splakniti – in za vse tiste misli, ki so moreče zevale pod gladino in so bile kakor bolestno nabrekla norost, ki je ni mogoče nikomur zaupati in priznati.

Tiho je odšla in se tiho vrnila.

»Tudi jaz bom,« je rekla potem, ko si je moral oddahnuti nekoliko od dolgih, prijetno pekočih požirkov in odmakniti steklenico od ust. Tudi sama je prav tako na dolgo potegnila ter se skozi solze in v rahli zadregi nasmehnila, ko mu je znova

ponudila – vseč mu je bilo, da je tako pogumno in brez kremže nagibala, čeprav je bilo močno in pekoče in se je hitro razlezlo po žilah.

»Včasih sem plesala . . . Tako rada sem plesala . . .« je zopet začela.

»Pij rajši,« jo je prekinil, »dobro je.«

»Tudi na mizo sem stopila, če so hoteli. Res, veš . . . Ampak, saj je vseeno,« je dodala po premisleku ter se očitno odločila, da se bo raje napila.

Čez čas je prinesla novo steklenico.

Potem pa je zaplesala . . . Najprej kar v spodnjici. Vila je roke nad glavo in se pozibavala v bokih in se smehljala – v nekem, najbrž čisto njenem ritmu – in je bila kakor klic iz meglene daljave, nežno ponujeni mik, ki se polašča pogleda in misli. Čisto lahka se je zdela, mehka, čar, s spodnjico zakrita lepota, izziv, ki mami nase, vase . . . v ritmu, ki ni ciganski in ki s tihim ognjem v sebi tiho ziblje misli . . . Hoj, dekle! Jemima, hoj . . . Kar zaploskal bi ta njen ritem. Čutil ga je. V sebi. Kakor da bi plesala sebe in njega obenem. Plalo je v njem. In se gibalo z njenimi boki – počasi naprej in počasi nazaj, ko si je čez ravno prav smel razkorak privzdignila spodnjico . . . in jo odvrгла nato ter se božala in nežila in zvijala v pasu, potresla ramena, da je zazibalo dojke, ki so razkošno, mehko zaobljene in kakor pravkar vzcvetele mamile in omamljale in koprnele. In zdelo se mu je, da se tako pleše ob nekem jezeru v nočeh mlade lune in da so ritem lahni, komajda slišni valovi, ki zibljejo boke in mik v razkoraku, ki v ravno prav čvrsto privzdignjenih dojkah budijo koprnenje in slo in ki se vrstijo kot rahli vzgibi skozi telo, kot nemir, ki se polašča trebuha, ki zdrsne čez hrbet in zadrhti čez ramena in je v pogledu, v nasmehu, v laseh in je v rokah, ki se vijejo, kot bi prosile za malo neba, za lučice, drobnice, majhnice – in kot da bi rade peruti postale . . . nekje, nedaleč na bregu jezera, ždi čokati beli bog in belo gleda in se belo šobi od pohote in se ziblje v ritmu mične zadnjice in bokov, mičnih rok in nog in golega telesa . . . ha! in bulji v razkorak in išče šobico, cmokljico, ki je vrtavka, smejavka, ki kroži in se izmika v razmajanem ritmu in vzgibih. Tudi luna je tam, nad jezerom, čisto na ozko. Ha! In se zdi – kot da velika, nevidna boginja spi čez nebo . . .

Malce se mu je majalo pred očmi, ko jo je gledal. Tudi v mislih, ki so ujete v kopreno bingljale v vonj suhih rož. Nagibal je. In se smehljaj. Tudi njej je ponudil od časa do časa. In jo vsakikrat znova poskušal ujeti. Pa se je izmaknila. Vsakikrat znova. Z nasmeškom. Z obetom. Kot bi hotela, da stopi za njo.

Kot bi ga vabila v rej . . .

Tudi potem, ko je vstal, ko se je po sobici opotekel za njo, se mu je izmaknila.

»Sleci se,« ga je povabila iz kota.

Na smeh ji je šlo, ko je ubogal, ko jo je meril med slačenjem kakor žrtev, na katero zagotovo plane, kot mu pripada. Razširjenih rok in kratkih, previdnih korakov, kot da bi res nameraval ujeti plašno žival ter s krepko privzdignjenim udom se ji je bližal. Globoko, razširjenih nosnic, je dihala. Še bolj je privzdignil ramena in stisnil čeljust in napel mišice, zožal pogled ter kot v krepplje razširil krčevito zategnjene prste. Kar tam, v kotu jo je nameraval upogniti predse. Begala je s pogledom. Privzdignjene prsi z vidno nabreklih bradavicama so ji vznemirjeno plale. Smehljala se je. In izzivala. Kar za lase bi jo zagrabil. In jo prisilil na kolena ter ji ga trdo, neusmiljeno in globoko zatlačil v usta. Da bi ječala od vdanosti. Da bi se ji slina cedila po bradi, ko bi pohlepno hlastala po njem, ko bi lizala in hlipala in hvaležno pogledovala izpod čela navzgor . . .

Vendar se mu je znova izmuznila.

Še preden jo je dosegel, je skočila na stol pod oknom in čez stranico na posteljo. Niti dotakniti se je ni utegnil. In še smešno ji je bilo povrh. Celo pomigala

mu je z zadnjico od tam ter mu s tistim izzivalnim »u-u« najbrž hotela povedati, da naj, če že karkoli pač hoče, lepo vsaj še enkrat poskusi. Preveč je bil pijan... Kar malce nerodno mu je postalo, ko je povrh zadel ob tisti stol, da je nemarno zaropotalo. Napeto je prisluhnil proti vratom... kot da bi bilo mogoče še pravčasno prestreči ta ropot, še preden se je docela razlegel po hiši... Vendar pa njej po vsem sodeč ni bilo čisto nič mar za to. Še naprej se je brezskrbno hihitala in pačila in ga vabila k sebi.

»Ne grem se več,« se je pritajil ter se, kot bi mislil zares, jel ozirati po steklenici ob postelji. In morda mu je celo verjela, ko se je na videz čisto brezbrizen do nje vrnil iz kota ter se sklonil, kot bi zares mislil predvsem na steklenico – morda tudi ne... kajti potem, ko se je sunkovito vzravnal ter jo zagrabil čez pas, se ni več branila.

Niti malo ne...

Samo soproja in ječala je, ko jo je odločno pripognil predse... in od časa do časa se mu je zdelo, ko je v vso vročo, v mehko premagano suval, da nekam jokavo, zateglo ječi tudi stari iz kuhinje.

Morda je res – morda tudi ne...

Zjutraj, ko je že navsezgodaj odhajal, ko se je v veži še zmeraj vsa mehka prižemala obenj in mu šepetala, da je njegova, samo njegova, da več ne more brez njega in da naj zvečer zagotovo spet pride, se mu je zdelo, da stari v kuhinji joče. In da je jokal ves tisti čas... Naglo, brez obljube, se je poslovil, čeprav mu je posodila suktnjo – ter se s pomečkano škofovsko opravo pod pazduho podvizal v mrzlo meglo.

XI

Vrane so ždele po vejah... Nekoliko prevelik plašč iz mehkih, morda zajčjih kožuhov z visokim ovratnikom je prijetno grel. Gaz je vodila v dolino.

Po gričih in spodaj, po ravnem, je še zmeraj ležala megla, zato je tokrat trdno sklenil, da se niti za korak ne odmakne od gazi, pa četudi je po vsem sodeč vijugala v vas, ki bi se ji, še posebej to jutro, zelo rad izognil. Toda Greflinova domačija je bila tako naglo utonila v megli in videlo se je tako zelo malo naokoli, da tako rekoč ni mogel tvegati niti koraka po svoje. Čeprav ga je kljub vsemu tudi tokrat mikalo – in se mu je zdelo, da se megla med bližnjim vejevjem in vranami redči in da iz trenutka v trenutek postaja svetleje. Premišljeval je, da bi vsaj tik pred vasjo lahko zavil proti farovžu... kajti če bi ga videli, bi bržkone videli tudi vse tisto, kar je ponoči počel z bolnikovo ženo. Vsaj sklepali bi vsekakor lahko – in bi obsojali... Tudi sam je obsojal, sebe in njo. Znova in znova ga je zapeklo, ko se je spomnil tistega jokavega ječanja iz kuhinje. Kakor trn je tičalo v prsih ter se zganilo vsake toliko, da bi še sam zaječal. In vlačugasti vonj, ki se je držal suktnje in vsega, je ves čas opominjal nanjo in na mučno, ogabno pohoto, ki se je kakor izrabljena in postana sluz oprijemala misli. Od časa do časa je pljunil predse. Vendar ni nič zaleglo. Nato si je s snegom otrl obraz. In še zmeraj rahlo sluzave roke... Kar cel, kar nag bi se moral povaljati v snegu – ter se vsekakor izogniti hišam in ljudem in tistim pogledom, ki kakor muhe zaslutijo gnus – kar tekeli bi in se zaklenili na farovžu... Toda tudi zaradi Michnika in Jemime je moral k ljudem. Morda sta se rešila – morda pa... ju najdejo šele spomladi, ga je boleče prešinilo – a je vseeno hkrati pomenilo tudi nekakšno tolažbo, kajti do pomladi se mu je zdelo še daleč, medtem pa bo vsekakor zlahka prepričal že tako in tako lahkoverne ljudi, da sta kratko malo izginila. Samo Greflinka je pravzaprav vedela, da ju je pustil v močvirju

– in Greflinko, se mu je zdelo, bo zlahka prepričal, še toliko prej pač zato, ker tudi sama ni bila ukrenila ničesar za njuno rešitev.

Tudi dekana je sklenil čimprej obvestiti o izginotju. In zdelo se mu je, da mu v resnici nihče ničesar ne more očitati. Lahko bi kratko in malo povedal, kot je bilo – ali pač skoraj tako. Zamolčal bi le vse to z Greflinko ter dodal, da je bil zvečer preveč slaboten, preveč podhlajen, da bi lahko karkoli ukrenil. In takšno različico bi kajpada tudi Greflinka predvsem sebi v prid takoj, brez pomisleka, potrdila.

Iz megle pred njim so se zarisale prve tepke in kmalu nato tudi prihuljene vrbske hiše. Psi so molčali. Prepozno je bilo, da bi nekje, kot je navzdol grede mislil, skril škofovsko opravo. Pa tudi nobene potrebe ni bilo več za to, kajti sklenil je, da bo vse skupaj, se pravi do tistega z Greflinko v sobici, tako tukaj, v vasi, kot pri dekanu in kjerkoli si bodi priznal po pravici.

Nikogar ni srečal med hišami.

Pretvarjal se je, kot da se mu mudi po opravih in kot da ves zaskrbljen ne bi imel ne časa ne volje ozirati se po oknih za morebitnimi zijali. Niti za pse, ki so pravzaprav malce čudno manjkali po dvoriščih, mu tokrat za videz tudi ni bilo mar.

Špelunka »Pri Agi« je bila zaklenjena.

Zadnji pijanci so bržkone šele pred kratkim odšli – in upal je, da je morda puža še zmeraj pokonci. Nenadoma mu je bilo skorajda neverjetno veliko do nje. Samo videl bi jo rad – pa četudi za hip, pa četudi bi se ob tej uri morda celo malce jezila.

Dolgo je trkal in klical . . . in ni hotel odnehati, kajti zdelo se mu je, da bi ga že en sam pužin pogled, ena sama njena prijazna beseda odrešila vsega tistega tesnobe-nega nelagodja, ki je ostalo od Greflinke in jokavega ječanja bolnega in za povrh še neodpušljivo ponižanega starca iz kuhinje. Tudi to, o Jemimi in Michniku, je prav njej hotel najprej zaupati. Pomirila, potolažila bi ga . . . In potem bi ji zaupal tisto podobnost med Greflinko in Jemimo ter jo znova skušal prepričati, da so čaravnice zgolj bedasta babja vera po zaostalih zakotjih . . .

Toda okno in polknico nad vrati je odprla Aga.

»Kaj bi rad!?« se je zarežala kot na sčene, ki sitnari pred vrati.

»Spil bi nekaj, pa . . .«

»Zaprto je.« je revsknila ter že tudi zaloputnila s polknico in takoj nato še z oknom, da je žvenknilo v šipah. Da je ostal brez besed. Brez poguma. In da mu je bilo, kot da bi pravkar videl čaravnico, ki je tolstih lic in čudnih oči z enim samim zamahom izničila sleherni up in sleherno milost. In ob vsem tem ga je že naslednji hip kakor strela udaril predvsem občutek, da v nečem, sam bog si ga vedi zakaj in kako, tudi ta, Aga, spominja na Jemimo . . . Tako naravnost, tako živo ga je zadelo, da je kar obstrmel in ni mogel zanikati in ni mogel razumeti in pravzaprav ni mogel pomisliti drugega kot to, da se mu je verjetno zmešalo – in da se mu bo kmalu, morda že prav kmalu, še bolj in docela, če ne bo smel in mogel do puže. Vse ostalo je zagotovo bilo tako, kot je videl, kot je otipal . . . vrata in kljuka in sneg na stebričasti stopniščni ograji, napis »Pri Agi«, okrušen zid ob podboju, megla in hiše v njej, zaprte polknice . . . Nikjer drugje, karkoli že je pogledal, ni bilo videti čisto nič nenavadnega. Čisto bistro, čisto jasno je lahko gledal in videl, niti majalo se ni in se ni pačilo ali lezlo na dvoje, tudi štrlelo ni od nikoder nič nenavadnega. Natanko je vedel, kje je, pa tudi kako in zakaj – in natanko je vedel, da na vsak način hoče in mora do puže, tudi če vrata polomi in če potem sklati in stolče vse, karkoli doseže – in da si stara enkrat za vselej zapomni, kdo je on, Rafael Meden . . . in kako se je pravzaprav treba vesti do njega.

Toda vrata so se odprla, še preden se jih je lotil zares.

Na pragu je stala puža.

Malce prestrašeno, malce strogo je gledala... In dolgo ni rekla ničesar. Tudi sam ni rekel ničesar... Samo v haljo, v belo in modro pikčasto, se je bila ogrnila. In kar na boso nataknila copate. Čutil je, da se mu obraz nekako sam od sebe neži v neumen smehljaj, v nekakšno ponižnost in moledovanje, v čez in čez bebasto zadrego, s katero ni vedel ne kaj ne kako...

»Samo tole bi, mislim...« mu je v zadregi pohajalo, »po Miklavžu sem se odpravil, pa... bi sedaj, da ne bi nosil, mislim, podnevi...« Neumno in ves nebogljen je mohl predse tista zmečkana oblačila in nekako ni mogel privzdigniti pogleda do njenih oči, ki so najbrž obtoževale in prezirale in pomilovale to njegovo bedasto revno. Žal mu je bilo, da je zavil k njej. Počutil se je ponižanega in bednega. In žalilo ga je, da ni hotela vzeti cunj, ki jih je še kar naprej bedasto mohl predse.

»Vstopi, Rafael,« je naposled vendarle rekla. Resno, opominjajoče in hladno je zvenelo – morda tudi malce užaljeno, vsekakor pa brez tiste razumevajoče in nežne topline, ki si jo je sem grede tako zelo želel. Spustila ga je mimo in znova zaklenila. Mračno je bilo. Kislo je zaudarjalo po žganju in dimu in po ljudeh, ki so po vsem sodeč res šele pred kratkim odšli. Peč je še grela.

»Po Miklavžu si torej hodil, praviš,« je zavzdihnila ter se sesedla na stol ob eni od nepospravljenih miz.

»Ja... no, se pravi...« se je poskušal izviti, medtem ko se je tudi sam ves truden in nekam izžet spustil na klop ob peči. »Mislim sem, pa...«

»Pa si prišel samo do Greflinke,« je očitajoče odsekala ter naglo vstala in se kar čez točilno mizo stegnila do žganja in šilca na polici.

»Veš, ti si tako... Ne vem. Veliko sem mislil nate...« se je poskušal izogniti tistemu z Greflinko.

Molče je natočila in mu pomolila šilce – in potem, ko se ji je v zadregi in momljaje zahvalil, tudi še skoraj polno steklenico postavila zraven njega na klop.

»Ti si tako... ne vem, kako naj rečem... Drugačna si,« je, kot bi se zamislil nad šilcem žganja v drhtavi roki, začel znova. »Človek si ne more kaj, da te ne bi imel rad.«

Samo zavzdihnila je. Kot da bi predvsem vsega naveličana in utrujena le še komaj čakala, da se pobere. Resda bi mu lahko tudi enostavno pokazala vrata – resda mu je ponudila kar celo steklenico žganja... toda vse to se je zdelo kot zgolj nekakšna poslovna ustrežljivost in nič več. Vendar pa se ji je kljub temu odločil povedati: »Veš... zgodilo se mi je nekaj... Pravzaprav sem ti to prišel povedat. Ne vem, komu bi drugemu...«

»Jah, Greflinki bi lahko,« je zopet strupeno očitajoče dodala.

»Greflinka me je pravzaprav našla, veš – in rešila... Nič drugega ni bilo,« se je zlagal.

»To, s tabo, ti kar povem, je mnogo huje, kot si misliš,« se je vzravnala, kot bi se odločila zaključiti pogovor.

»Mislim, bojim se...« je kljub temu nadaljeval, »da sta sinoči profesor in Jemima zmrznila.«

»Ah, daj no,« se je nejevoljno nakremžila – vendar potem vseeno ni vstala, kot se je bila namenila.

»Tudi meni je le malo manjkalo,« je vztrajal. »Zašli smo. In se izgubili med nekim vrbjem. Jaz ne vem... Megla je bila, pa tema. Mislim, da sta ostala tam. Jaz nisem mogel... Tista Greflinka me je našla. Še sedaj ne vem, kako in kje. Ni mi jasno. Ne spomnim se...«

»Nista zmrznila, Rafael,« je, kot bi predvsem obžalovala, da je tako, odkimala predse. »To nikoli ne zmrzne.«

Ni razumel.

»Vso noč sta norela po vasi,« je zavzdihnila. »Hodila sta od hiše do hiše, podtaknila sta ti Greflinko in zavedla ljudi... Hudiča sta, da boš vedel.«

Moral se je nasmehniti. Odleglo mu je. Pa tudi ta lahkovernost ga je kljub vsemu pravzaprav silila v smeh. Veselilo ga je, da ji lahko pojasni...

»Torej sta bila tukaj, praviš?« ni maral skrivati veselja nad odrešujočo novico. »Hudiča, praviš... Prej si govorila o Vrbanu in čarovnici, zdaj pa že kar...«

»To je eno in isto,« je ostala resna in očitno še zmeraj docela prepričana v svoje.

»Veš kaj,« se je odločil ostati strpen do te ljubko naivne preproščine, »včeraj je bilo Miklavževo. Našemi smo se. Tudi jaz, poglej, škof sem bil. Onadva pa hudiča, ja. Ampak, potem smo zašli. Izgubili smo se. Onadva sta bila povezana s pasjo verigo, zato sta hodila skupaj – in sta nekje zavila po svoje. Jaz ne vem, kdaj in kje... Iskali smo pač. V megleni temi sta me zgrešila. In, kot praviš, hvala bogu, našla v vas...«

»In kar pozabila nate,« je prizanesljivo prikimala.

»Ja, no... Lahko da sta mislila, da bom že, kaj pa vem...«

Še bolj pomilovalno je prikimala in takoj nato odkimala... kot da bi ji bilo vse jasno – in bi morala priznati, da mu ne zna in ne more pomagati.

»No, ta je pa dobra,« se je kljub temu nasmehnil, »kar brez Miklavža sta miklavževala – pravzaprav hudičevala...« Zadovoljno si je nalil še enkrat. Zdelo se mu je, da se bo naposled čisto vse razjasnilo, ker drugače ne more biti in da so torej vse tiste skrbi, ki so ga sem grede mučile, čisto odveč. Celo tisto na Greflinki in Agi, kar je spominjalo na Jemimo, se je sedaj, ob puži, zdelo kot zgolj trenutek slabosti – sploh pa je, se je domislil, tudi sama Greflinka priznala, da so si v tej vasi tako rekoč vsi v sorodu, kar je obenem, vsaj deloma pojasnjevalo celo sam profesorjev prihod v to zakotje, kajti če je bila Jemima od tu, se je morda toliko lažje odločil in pravzaprav zaradi nje privolil v to namestitev... Ni se maral ubadati s tem. Rad bi pobožal pužo. Rad bi jo objel in stisnil k sebi. Rad bi ji povedal kaj lepega in rad bi slišal, da ga ima rada. Kljub Greflinki in Jemimi... Da bi mu odpustila – in da bi si torej lahko tudi sam odpustil.

»Si kdaj poslušal severni veter?« je vprašala zamišljeno – kakor da bi odtavala z mislimi nekam drugam, nekam daleč... »V njem zavijajo mrtvi volkovi.«

Ni ji hotel oporekati.

»Včasih se res takole zasliši,« je bolj njej na ljubo prikimal.

»Ti ne veš...« je, kot bi ga preslišala, nadaljevala iz tiste odmaknjenosti. »Samo v volčjih nočeh je tako. Takrat so blizu. Takrat so tukaj. Tudi v ljudeh.«

Čudno se je slišalo. Lahko bi ji sicer kljub temu povedal, da so ti njeni volkovi v vetru in celo v ljudeh zgolj prazne marnje, lahko bi se prerekal ter jo, kot je bil sprva nameraval, poskušal prepričati, da nekakšnih demonskih Vrbanov in čarovnic preprosto ni več, da jih nikoli bilo ni in da so tudi hudiči ena sama velika izmišljilja, o kateri ga pač nihče ne bo prepričal. Liturgična izmišljilja, bi lahko dodal. Toda nekaj se tudi v njem samem ni strinjalo s takšnim zanikanjem – nekaj tistega morda, kar je čakalo, da se prej ko slej znova priplazi v moraste sanje – in tam beli volčji duhovi niso bili laž... Če bi zamižal, bi jih morda znova zagledal, kajti podoba je ostala v mislih, tudi čez dan se je kdaj pa kdaj spomnil. Pomislil je, da ima človek pravzaprav tudi duhovni pogled in da se s tem duhovnim pogledom lahko ozira po sebi in skozi zidove, čez griče in širne daljave in celo v misli in čutenje drugih. Če je pomislil proti stopnišču in zgornjih prostorih te špelunke, je lahko ozrl Ago. Če je pomislil proti Greflinovini, je videl na smrt izmučenega bolnika in tisto pohotnico,

če je pomislil na farovž... in če je pomislil v volčje noči, v to ali ono gluho samoto, je lahko videl, če je pogledal pozorneje, bele, prihuljene sence... ki pa morda vseeno niso bile čisto zares.

»Takrat bosta zlo...« ga je presenetila. »Takrat ne smeš biti v njuni bližini.«

»Veš, kaj me bega...« se je vdal. »Greflinka je bila podobna Jemimi – skoraj tako, kot da sta isto. Pa tudi Aga...« Sram ga je postalo, ko se je slišal. Zato je brž izpil ter se nakremžil in docela po moško pristavil, da je vse skupaj neumnost in da mora na farovž. Puža je pogledovala v strop, kot bi poslušala v zgornje prostore in kot bi jo bilo strah tistega zgoraj.

»Ona tudi, praviš?« je v strahu, kot bi si komajda upala, šepnila...

»Eh, saj sem samo tako rekel,« se je zmrdnil. »Utrujena si. Jaz pa moram zvonit...« Kar vstal je. Odločno, kot da bi tudi tako vsaj malce lahko popravil tisto klavnost, ki se mu je bila tako nerodno izmuznila in zaradi katere je bil jezen sam nase. Zmedena ga je pogledala in vstala in odnesla pijačo in se, kot bi nekaj prežalo od tam, ozirala k vratom, skozi katera se je izza točilne mize najbrž prišlo v zgornje prostore ter nato kot izgubljena obstala sredi točilnice.

»To mi res spravi,« je v zadregi zmomljal in pokazal na škofovsko opravo. »Enkrat zvečer pridem...«

Morda bi moral stopiti do nje. Morda je čakala. Morda bi jo lahko poljubil in pobožal in... Še sam ni vedel, zakaj se mu je tako mudilo na prosto – in zakaj se niti ozrl ni več k njej, preden je precej na trdo zaprl vrata za sabo ter se sklonjen predse in kot bi se mu mudilo po opravih podvizal proti farovžu.